

14. február 2008

Druhý pilier otvorený: Vstúpiť alebo vystúpiť ?

Pripravil: Viktor Novysedlák

*Neexistuje univerzálna
a jednoduchá odpoveď**Výhodnosť pilierov sa dá
určiť pre každého
jednotlivca...**...musí si však zodpovedať
niekoľko kľúčových otázok.**Ucelené informácie je
možné nájsť v analýze IFP*

Po dlhotrvajúcej diskusii o konečnej podobe novely zákona o sociálnom poistení sú od januára 2008 v účinnosti nové zmeny. Jednou z nich je dočasné otvorenie druhého kapitalizačného piliera. Sporitelia, ktorí sa pri spustení kapitalizačného piliera rozhodli zostať len v priebežnom pilieri, ako aj tí, ktorí sa do kapitalizačného piliera zapojili, majú možnosť opätovne prehodnotiť svoje rozhodnutie. Obdobie začalo plynúť 1. januára 2008 a skončí sa 30. júna 2008.

Je viac než samozrejmé, že časť aktívnych sporiteľov ako aj poistencov výhradne Sociálnej poisťovne si znova položí takmer „shakespearovskú“ otázku: **Vstúpiť alebo vystúpiť?**

Už v úvode je potrebné poznamenať, že **neexistuje univerzálna a jednoznačne správna odpoveď, ktorú by bolo možné plošne poskytnúť všetkým občanom.** Bolo by odvážne tvrdiť, že pre určitú skupinu (definovanú len vekom alebo príjmom) sa určite neoplatí alebo naopak určite oplatí vstup do kapitalizačného piliera. Výška budúcich dôchodkov závisí od mnohých ďalších faktorov a keďže nikto z nás nemá krištáľovú guľu, nemôže ani poznať jednoznačne správnu odpoveď.

Každý z nás však očakáva nejaký budúci vývoj. Máme predstavu o svojich možnostiach v zamestnaní a pravdepodobných budúcich príjmoch. Máme tiež predstavu o makroekonomickom vývoji. Niektorí z nás čaká „svetlé zajtrajšky“, naopak niektorí sú pesimisti. V prípade dôchodkového systému je potrebné zobrať do úvahy aj možný vývoj legislatívy. Výpočet dôchodku o desať, dvadsať alebo možno tridsať rokov sa môže ale nemusí nevyhnutne riadiť pravidlami zakotvenými v súčasnej legislatíve. Niektorí občania vyslovene neveria kapitalizačnému pilieru a nepresvedčí ich žiadny argument. Ďalší je ťažký fajčiar a je presvedčený, že dôchodku sa nedožije. Všetky tieto faktory majú vplyv na možnú výšku dôchodku z priebežného a kapitalizačného piliera. Je evidentné, že **každý z nás môže mať svoj vlastný mix preferencií, ktorý môže viesť k odlišným rozhodnutiam.**

Pre úplnosť však treba povedať, že dôchodkový systém sa riadi pomerne presnými pravidlami. Znamená to, že **pri stanovení určitých predpokladov je možné veľmi presne kvantifikovať výšku budúcich dôchodkov** z priebežného aj kapitalizačného piliera. Zároveň je teda možné aj vypočítať pravdepodobný budúci dôchodok pre každého jednotlivca a relatívnu výhodnosť kapitalizačného piliera. Na ilustráciu uvádzame niekoľko príkladov:

- Pre jednotlivca dlhodobo s príjmom na úrovni minimálnej mzdy, ktorý je presvedčený o tom, že solidarita v priebežnom pilieri bude približne na úrovni roka 2008 (nepredpokladá prechod na plne zásluhový systém po roku 2014) a nepovažuje dedenie v druhom pilieri za výhodu, je možné s určitosťou povedať, že by sa nemal do kapitalizačného piliera zapájať.
- To isté by platilo aj pre priemerne zarábajúceho človeka vo veku 35 rokov, ktorý predpokladá, že zhodnotenie v kapitalizačnom pilieri bude oveľa nižšie ako v minulosti a zároveň čaká vysoký rast miezd (dobiehanie EÚ).
- Naopak, pre jednotlivca s priemerným príjmom, ktorý nedôveruje súčasnému nastaveniu priebežného piliera s tým, že očakáva zníženie dôchodkov a zvýšenie dôchodkového veku na viac ako 62 rokov, je možné odporučiť kapitalizačný pilier.

Na správny výpočet a správne rozhodnutie **je teda nutné, aby si občania zodpovedali niekoľko najdôležitejších otázok**, ktoré sa následne premietnu do konkrétneho výpočtu.

Inštitút finančnej politiky Ministerstva financií v snahe priniesť ucelené informácie o výhodách ale aj nevýhodách kapitalizačného piliera publikoval v novembri 2004 analýzu [„Vplyv dôchodkovej reformy](#)

na verejné financie a občanov". Predložená analýza sa snaží o objektívny pohľad na výšku dôchodkov, ktoré môžu v budúcnosti očakávať jednotlivé skupiny občanov od vzniku zmiešaného dôchodkového systému. **Účelom bolo zrealizovanie očakávaní občanov ohľadom výšky dôchodkov v súvislosti so vstupom do druhého piliera.**

Ekonomická analýza z novembra 2004 pracovala s určitými legislatívnymi a ekonomickými predpokladmi. Legislatívne predpoklady vychádzali zo schválených zákonov a plánovaných zmien, ekonomické predpoklady boli nastavené v súlade s medzinárodne používanými postupmi pri podobných typoch analýz, zároveň však rešpektujú špecifické podmienky Slovenska (rýchle rastúca ekonomika dobiehajúca úroveň vyspelých štátov EÚ). Na základe týchto predpokladov boli kvantifikované dopady na občanov, odporúčania pre vstup do druhého piliera a celkové závery.

Dôchodková kalkulačka

Keďže však konečné rozhodnutie závisí od subjektívnych preferencií každého z nás, bolo obtiažne v materiáli uviesť všetky možné kombinácie. IFP z uvedeného dôvodu ako doplnok k tejto analýze vypracoval tzv: dôchodkovú kalkulačku. Aj keď kalkulačka bola vypracovaná v novembri 2004, stále je aktuálna aj v tomto období. Kalkulačka je určená pre všetkých občanov, ktorí majú aj v súčasnosti pochybnosti o tom, či sa do druhého piliera dôchodkovej reformy zapojiť (prípadne zotrvať) alebo bude viac veriť priebežnému pilieru. Podľa informácií IFP ide zatiaľ o jedinú kalkulačku na Slovensku, ktorá umožňuje zohľadniť tak široké spektrum možností.

V prílohe komentára je uvedených 11 otázok dôchodkovej kalkulačky. Ide o otázky, ktoré by si mal položiť každý jednotliviec uvažujúci o zmene svojho rozhodnutia. Odpovede na tieto otázky by mali byť základným (nemusia byť úplným) vodítkom pre uskutočnenie svojho vlastného rozhodnutia.

Otázky, na ktoré treba
nájsť vlastnú odpoveď

Dôchodková kalkulačka....alebo otázky, ktoré by si mal zodpovedať každý jednotliviec uvažujúci o zmene svojho rozhodnutia:

Zodpovedaním 11 otázok môže občan nasimulovať podľa neho najpravdepodobnejší vývoj dôchodkového systému (zmeny v legislatíve), ako aj vyjadriť svoj názor na budúci makroekonomický vývoj a výnosy na kapitálových trhoch. Niektoré otázky sa zaoberajú možnosťou dedenia dôchodkových úspor, pričom občan má možnosť zvoliť tú variantu, ktorá zodpovedá jeho preferenciám. Kalkulačka automaticky berie do úvahy legislatívne opatrenie, ktoré časovo obmedzuje pobyt sporiteľa v jednotlivých typoch fondov.

1. Koľko máte rokov?

Vek do veľkej miery determinuje výhodnosť vstupu do kapitalizačného piliera. Čím je človek starší, tým má menšiu pravdepodobnosť nasporiť si na vyšší dôchodok z kapitalizačného piliera. Do úvahy sa pritom berie aj makroekonomický vývoj (proces dobiehania EÚ), nie len dĺžka sporenia.

2. Ste muž?

- a) Áno
- b) Nie

Muži majú nižšiu pravdepodobnosť dožitia sa dôchodkového veku. Obzvlášť dôležité je to pri úvahách o možnom dedení úspor z kapitalizačného piliera.

3. Zadajte Váš hrubý mesačný príjem.

Príjem je dôležitý z viacerých dôvodov. Okrem toho, že výška príjmu priamo determinuje výšku Vášho budúceho dôchodku, z pohľadu očakávanej výšky dôchodku je dôležité najmä posúdenie rizika, že v budúcnosti dôjde k zníženiu vysokých dôchodkov z priebežného piliera (posilnenie solidarity). Účasť v kapitalizačnom pilieri je preto pre takýchto jednotlivcov výhodnejšia. Naopak, nízko príjmoví jednotlivci majú vyššiu pravdepodobnosť, že solidarita v dôchodkovom systéme im zabezpečí vyšší dôchodok ako keby si naň sporili v druhom pilieri.

4. Máte vysokoškolské vzdelanie?

- a) Áno
- b) Nie

Kontrolná otázka, ktorá vyhodnocuje perspektívu budúcich príjmov.

5. Ktorý výrok preferujete?

- a) Plánujem investovať len do dlhopisov (rizikovo averzný investor)
- b) Mojou voľbou je zmiešaný fond, kým ma zákon neobmedzí (rizikovo neutrálny investor)
- c) Chcem iba akcie, kým ma zákon neobmedzí (riziko vyhľadávajúci investor)

Odpoveď indikuje vzťah jednotlivca k riziku, a teda aj potenciálne zhodnotenie úspor v kapitalizačnom pilieri.

6. Ktorý výrok preferujete?

- a) Možnosť dedenia pred zavŕšením dôchodkového veku ma nezaujíma
- b) Peniaze pre mojich dedičov sú takisto hodnotné ako pre mňa

Dedenie je možné v prípade úmrtia sporiteľa pred požiadanim o výplatu dôchodku vo forme doživotnej anuity. Táto možnosť môže byť pre niektorých jednotlivcov zaujímavá a zatriktívňovať kapitalizačný pilier. Dedenie v priebežnom pilieri nie je možné.

7. Nieкто Vám ponúka dve hry s hracou kockou, pričom záleží na tom či padne číslo 6. Pri prvej hre, ak na kocke nepadne 6, tak získate 100 Sk, ale ak padne 6 tak nič. Druhá možnosť je na ruku 95 Sk, ak na kocke nepadne 6 a ak padne na hracej kocke 6, tak iba 50. Ktorú hru si vyberiete?

- a) Vyberiem si prvú hru
- b) Vyberiem si druhú hru

Otázka overuje skutočný vzťah k riziku, teda do akej miery ste ochotný akceptovať finančnú stratu.

8. Ktorý výrok preferujete?

- a) Budúce výnosy na kapitálových trhoch budú približne také isté ako tie minulé
- b) Budúce výnosy budú o niečo nižšie, keďže tie minulé viedli k bubline na finančných trhoch
- c) Ja verím tomu, že budúce výnosy na kapitálových trhoch budú vyššie ako minulé

V prípade, že má jednotlivec vlastný názor o budúcom vývoji na kapitálových trhoch, môže ho vyjadriť. Vyššie výnosy na kapitálových trhoch zvyčajne podporujú kapitalizačný pilier a naopak.

9. Ktorý výrok preferujete?

- a) Chceme sa rozhodnúť na základe dnešných zákonov
- b) Ja by som rátať s ďalším zvýšením veku odchodu do dôchodku na 65 (v súčasnosti 62) a so zmenou valorizácie dôchodkov podľa inflácie (v súčasnosti podľa priemernej mzdy a inflácie)
- c) Súhlasím s možnosťou b) a navyše si myslím, že sa ešte plošne znížia dôchodky v 1. pilieri
- d) Súhlasím s b), ale myslím si, že bohatým budú krátiť dôchodky a chudobným pridajú v 1. pilieri

Výpočet dôchodku v priebežnom systéme sa môže v budúcnosti riadiť súčasnými alebo pozmenenými zákonmi. Jednotlivec môže vyjadriť svoj názor o vývoji legislatívy, či v čase odchodu do dôchodku bude v účinnosti legislatíva platná v súčasnosti, alebo dôjde k niektorým významným parametrickým úpravám.

10. Ako vidíte svoje šance dožiť sa dôchodku?

- a) Tak ako každý priemerný človek
- b) Mám zdravý životný štýl. Určite sa dôchodku dožijem
- c) Dôchodku sa nedožijem

Zhoršený zdravotný stav zvyšuje pravdepodobnosť úmrtia pred dosiahnutím dôchodkového veku. Možnosť dedenia preto môže výrazne ovplyvniť konečné rozhodnutie o účasti v kapitalizačnom pilieri.

11. Ktorý výrok preferujete?

- a) Predpokladám rýchlu konvergenciu ekonomiky Slovenska k vyspelým krajinám EÚ
- b) Predpokladám pomalú konvergenciu ekonomiky Slovenska k vyspelým krajinám EÚ
- c) Preferujem scenár MF SR (vychádzajúci zo štandardných, medzinárodne používaných predpokladov dlhodobých projekcií)

Rýchlosť konverencie Slovenska predstavuje tempo, akým Slovensko dobehne životnú úroveň starých európskych krajín. Zvyčajne sa to deje prostredníctvom rastu reálnych miezd a rastu cenovej hladiny. Čím vyšší je rast reálnych miezd (následne aj nominálnych miezd), tým viac je výhodnejšie zotrvať v priebežnom pilieri. Naopak, ak výnosy na kapitálových trhoch budú vyššie ako je rast nominálnych miezd, zvažovať by sa mala účasť v kapitalizačnom pilieri.

Aj keď výsledkom modelu je vyčíslenie výšky dôchodkov z prvého a druhého piliera (v prípade dedenia pravdepodobnosťou vážené očakávané prínosy pre sporiteľa), IFP vo výstupe zobrazuje výsledné odporúčanie v textovej forme. Výsledný názor IFP na Vašu účasť alebo neúčasť v kapitalizačnom pilieri je možné nájsť na stránke Inštitútu finančnej politiky, v časti **KALKULAČKY:**

<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=6196>